

Een middeleeuws verhaal als *cold case*

Leerlingen doen onderzoek naar 'De zaak V.'

Uit de middeleeuwen is een liefdesgeschiedenis overgeleverd die eindigt in een bloedbad aan het hof van Bourgondië. Wie is er voor deze tragedie verantwoordelijk? Er zijn verschillende motieven, relaties en historische omstandigheden die een rol spelen. Voldoende stof dus voor een lessenreeks in de vorm van een uitvoerig onderzoek, uitlopend in een heuse rechtszaak.¹

Annemarije Visser is masterstudent.
Erwin Mantingh en **Frank Brandsma** zijn verbonden aan het Departement Talen, Literatuur & Communicatie van de Universiteit Utrecht.

Wat?

Leerlingen bestuderen in een reeks van tien lessen de tekst en context van *De burggravin van Vergi* (in modern Nederlandse vertaling) vanuit het concept van 'De zaak V.' De tragische afloop van het verhaal wordt benaderd als onopgeloste *cold case*, waarnaar de leerlingen als moderne medewerkers van politie en justitie onderzoek doen. Startpunt vormt de *crime scene*: het hof met drie doden en een vermiste. Gedurende het onderzoek naar dit misdrijf kruipen de leerlingen

in de huid van drie verschillende instanties: de politie (les 1 t/m 3), de pers (les 4) en justitie (les 5 t/m 10). Het sluitstuk van de reeks is een moderne rechtszaak, waarin alle leerlingen een functie vervullen. De vier hoofdpersonen worden berecht en er wordt een oordeel geveld over de schuldwestie. Wie is schuldig, of onschuldig, en waarom? Welke straf moet worden opgelegd?

Voor wie?

Leerlingen in de bovenbouw van het vwo, eventueel vwo 3. Een aangepaste versie voor havo is nog in ontwikkeling. De lessen zijn ontworpen voor literatuurgeschiedenis bij het vak Nederlands. Samenwerking met de vakken geschiedenis en maatschappijleer is goed mogelijk.

het middeleeuwse wereldbeeld, de hoofse cultuur, middeleeuwse verhalen en handschriften. Daarbij kennen de leerlingen het verhaal *De burggravin van Vergi* tot in de details en kunnen zij het handelen van de personages analyseren in het licht van de cultuurhistorische omstandigheden. Daarnaast dient de lessenreeks doelen die niets met middeleeuwse literatuur en geschiedenis te maken hebben, zoals het kunnen onderscheiden van de verschillende partijen in een rechtszaak en het precieze verloop van een moderne zitting. Vanwege de omvang van de reeks is het niet mogelijk om hier in te gaan op de specifieke doelen per les – deze zijn te vinden in de docentenhandleiding.

Tijdvak

Tijd van monniken & ridders (500-1000) en steden & staten (1000 tot 1500).

Duur

De reeks bestaat uit tien lessen van 50 minuten. Er zijn verschillende mogelijkheden om de lessenserie in te korten, met een minimum van zes lessen.

Doelen van de lessenreeks

In grote lijnen geldt dat de leerlingen kennis hebben van de context van de middeleeuwse novelle:

Hoe?

Tijdens het onderzoek vervullen de leerlingen de rol van drie verschillende instanties: de politie (les 1 t/m 3), de pers (les 4) en justitie (les 5 t/m 10). Elke leerling houdt een onderzoeksdossier bij met bewijsstukken en verdiepend materiaal. De reeks start in dienst van de politie: de leerlingen onderzoeken het bronnenmateriaal, de plaats delict en de betrokkenen. Ze ontcijferen tekstfragmenten uit het middeleeuwse handschrift en maken op basis van die informatie een proces-verbaal. Wat zijn de

Openbaar Ministerie
D8.3/de-zaak-V./Agenda rechtszaak

Duur	Wat	Wie
2 min.	1. De zaak wordt geopend en de gegevens van de verdachten worden gecontroleerd.	rechter
4 min.	2. De vier tenlasteleggingen worden voorgelezen: - Tenlastelegging burggravin - Tenlastelegging ridder - Tenlastelegging hertog - Tenlastelegging hertogin	officiers van justitie
	<i>De zaak wordt onderzocht:</i>	officiers, rechter, advocaten en deskundigen
8 min.	3. Presentaties deskundigen (2 minuten per team).	deskundigenteams
5 min.	4. Mogelijkheid voor de advocaten om vragen te stellen aan de deskundigen.	advocaten
4 min.	5. De vier officiers van justitie houden een requisitoir: - Requisitoir burggravin - Requisitoir ridder - Requisitoir hertog - Requisitoir hertogin	officiers van justitie
8 min.	6. Een vertegenwoordiger van ieder advocatenteam houdt een pleidooi voor zijn cliënt (4x2 minuten): - Advocaat van de burggravin - Advocaat van de ridder - Advocaat van de hertog - Advocaat van de hertogin	advocaten
5 min.	7. Mogelijkheid voor de advocaten om vragen te stellen aan de advocaten van de tegenpartijen.	advocaten
5 min.	8. Overleg van de jury in een andere ruimte (ondertussen evaluatie door de advocaten onderling en de deskundigen onderling).	jury
4 min.	9. Uitspraak van de jury over de vier verdachten.	jury

feiten? Wie waren er bij betrokken? Waar speelde het zich precies af? Daarna richten de leerlingen zich op de daders en de slachtoffers van de zaak. Ze onderzoeken de positie en taken van de ridder, de burggravin, de hertog en hertogin en analyseren hun onderlinge relaties. Na dit politieonderzoek wordt de zaak bekeken door de ogen van moderne media. De leerlingen filmen een nieuwsitem over het misdrijf binnen de kaders van een televisieformat, van *DWDD* tot *Opsporing verzocht*. In deze eerste vier lessen van de reeks lezen de leerlingen als huiswerk de moderne vertaling van *De burggravin van Vergi*. Als de verslaggeving door de media achter de rug is, bewandelen de leerlingen het justitiële pad. In voorbereiding op de rechtszaak doen zij verder onderzoek naar het waarom van dit misdrijf. De leerlingen krijgen informatie over de hoofse cultuur en hoofse liefde, maar ook over de gang van zaken bij de moderne rechtbank. De middeleeuwse normen en waarden vertalen zij naar een wetboek dat tijdens de rechtszaak gebruikt wordt. Om tot een gefundeerd oordeel te komen, vergaren de leerlingen ook kennis door middel van 'jurisprudentie'. Hierbij komen literaire teksten met een vergelijkbare thematiek aan bod, zoals *Tristan en Isolde*. Daarna schrijven de leerlingen een pleidooi als aanklager of advocaat. Zo oefenen ze met argumentatie op basis van hun kennis van de tekst en de historische context. Na

een introductie op de verschillende rollen in en het verloop van een moderne rechtszaak, wordt deze door de leerlingen zelf voorbereid. Zij gebruiken hiervoor de inzichten uit hun opgebouwde onderzoeksdossier. Zo wordt in de rechtszaak kennis over de plaats delict, de posities van de betrokkenen, hoofse normen en waarden en vergelijkbare zaken ingezet. Leerlingen vervullen in de rechtszaak de rol van rechter, officier van justitie, advocaat, deskundige of jurylid. Zo laten zij zien wat zij tijdens de lessenreeks aan kennis hebben opgedaan. Gezamenlijk komt de klas tot een historisch gefundeerd oordeel over de vier betrokkenen in 'De zaak V.' Schuldig of onschuldig?

Wat levert het op?

Activerende lessen waarin de leerlingen veel aan zet zijn: zij moeten handschriftfragmenten ontcijferen, de verhoudingen tussen de verdachten in kaart brengen, een nieuwsitem voor een televisieprogramma maken, advocatenpleidooien schrijven, en nog veel meer.

Meer informatie

De lessenreeks 'De zaak V.' over *De burggravin van Vergi* is ontwikkeld door de masterstudenten Afra Boot, Femke van Hilten, Marieke van Kemenade, Jip Kloosterman, Annemarije Visser en Karin Walta onder begeleiding van Frank Brandsma en Erwin Mantingh, beiden verbonden aan het departement Talen, Literatuur & Communicatie van de Universiteit Utrecht. Op de site <http://lesplannenmiddeleeuwen.wp.hum.uu.nl> zijn behalve de lessenreeks en docentenhandleiding ook onderzoeken te vinden over didactische aspecten.

Regiopolitie Eemland-Zuid - Amersfoort
Dienst Centrale Recherche

Dossierstuk: 1.8/2013/de-zaak-V.
Onderwerp: Proces-verbaal

TOP SECRET

Proces-verbaal

GEGEVENS STRAFBAAR FEIT

Plaats van overtreding: onbekend
Datum van overtreding: ergens in 1315
Strafbaar feit: drie doden

IDENTITEITSGEGEVENS BETROKKENEN

- Hertogin
- Groep aanwezige vrouwen
- V.
- Zieke jonkvrouw
- Jonkvrouw
- Nicht van de hertog (misschien V.?)
- Vrouw van de hertog
- De hertog
- De ridder
- 3x een 'hij'
- De hond (misschien een aanduiding voor een persoon?)

LOCATIEGEGEVENS

- De eetzaal van de hertog en hertogin
- Het persoonlijke vertrek van de hertogin, waar gedanst werd
- Het vertrek waarin een zieke vrouw lag
- Een zaal waar gedanst werd en feest werd gevierd (misschien hetzelfde als 2?)

FEITELIJKE GEBEURTENISSEN

- Eten en feesten in de eetzaal
- De hertogin neemt alle vrouwen mee
- De vrouwen dansen in het vertrek
- Er is iets met een hond
- V. raakt bedroefd
- De ridder gaat op zoek naar de nicht van de hertog (misschien V.?)
- Een man pakt een zwaard (misschien de ridder?)
- Er zijn twee moorden gepleegd
- Een jonkvrouw getuigt bij de hertog
- 'Hij' gaat naar het vertrek (misschien de hertog?)
- 'Hij' heeft een zwaard
- 'Hij' gaat naar 'zijn vrouw'
- 'De vrouwe' is dood

Alle lessen werken toe naar het kunnen houden van de afsluitende rechtszaak. Het kader van 'De zaak V.' biedt daarmee samenhang, maar ook ruimte voor verschillende perspectieven: tekstuele, literair-historische en cultuurhistorische kennis en analyse. Er wordt een beroep gedaan op de zelfstandigheid van de leerling, die op basis van grondig onderzoek naar het verleden een gefundeerd en rechtvaardig oordeel mag vellen over een middeleeuws misdrijf. ■

Linksboven:
Leerlingen van het Corderius College werken aan 'De zaak V.'
Daarnaast:
Het door de leerlingen opgestelde proces-verbaal.
Linkerpagina:
De agenda met rolverdeling en tijdschema van de klassikale rechtszaak.
Lesmateriaal bij de lessen 8 en 10.

► Het artikel *Een fataal verhaal over liefde en verraad* op pagina 26 van deze *Kleio* gaat verder in op de inhoud en de context van de middeleeuwse novelle over de burggravin.